

Doofpot of klokluiden?

mr. Dick Alblas

advocaat bij Vos & De Lange Advocaten

voorzitter werkgroep kerkelijke rechtspraak in de PKN

Agenda

- i. Klokkeluiden buiten de kerk
- ii. Klokkeluiden binnen de kerk
- iii. Do's en don'ts
- iv. Protocollen

I. Klokkenluiden buiten de kerk

Wet bescherming klokkenluiders

- 1 juli 2016 – Wet Huis voor Klokkenluiders
- Huis voor Klokkenluiders
- Afdeling Advies
- Afdeling Onderzoek
- Vermoeden van een misstand
- Werkgever
- Werknemer

Vermoeden van een misstand (1)

vermoeden van een misstand: het vermoeden van een werknemer, dat binnen de organisatie waarin hij werkt of heeft gewerkt of bij een andere organisatie indien hij door zijn werkzaamheden met die organisatie in aanraking is gekomen, sprake is van een misstand voor zover:

1°.het vermoeden gebaseerd is op redelijke gronden, die voortvloeien uit de kennis die de werknemer bij zijn werkgever heeft opgedaan of voortvloeien uit de kennis die de werknemer heeft gekregen door zijn werkzaamheden bij een ander bedrijf of een andere organisatie, en

Vermoeden van een misstand (2)

2°.het maatschappelijk belang in het geding is bij de schending van een wettelijk voorschrift, een gevaar voor de volksgezondheid, een gevaar voor de veiligheid van personen, een gevaar voor de aantasting van het milieu, een gevaar voor het goed functioneren van de openbare dienst of een onderneming als gevolg van een onbehoorlijke wijze van handelen of nalaten;

Voor wie?

werkgever:

degene die krachtens arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht of publiekrechtelijke aanstelling arbeid laat verrichten of heeft laten verrichten dan wel degene die anders dan uit dienstbetrekking arbeid laat verrichten of heeft laten verrichten;

werknemer:

degene die krachtens arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht of publiekrechtelijke aanstelling arbeid verricht of heeft verricht dan wel degene die anders dan uit dienstbetrekking arbeid verricht of heeft verricht;

Interne procedure

- Wkg met > 50 wkn - klokkenluidersregeling
- OR heeft instemmingsrecht (art 27 lid 1 sub m WOR)
- Meldprocedure
 - Wijze van melden
 - Wanneer is sprake van een vermoeden van een misstand
 - Bij wie het vermoeden van een misstand kan worden gemeld
 - Verplichting van de werkgever om de melding vertrouwelijk te behandelen
 - Werknemer heeft de mogelijkheid in vertrouwen een adviseur te raadplegen

Bescherming

- Verplichting van de wkg om de procedure kenbaar te maken
- Wkg moet aangeven wanneer een vermoeden van een misstand buiten de organisatie kan worden gemeld
- Wkg moet vooraf informatie geven over de rechtsbescherming van de werknemer bij het melden van een vermoeden van een misstand

Arbeidsrechtelijk benadelingsverbod

Artikel 7:658c BW:

De werkgever mag de werknemer niet benadelen als gevolg van het te goeder trouw en naar behoren melden van een vermoeden van een misstand als bedoeld in [artikel 1, onderdeel d, van de Wet Huis voor klokkenluiders](#) tijdens en na de behandeling van deze melding bij de werkgever of de daartoe bevoegde instantie.

Denk aan: schorsing, ontslag, degradatie, onthouden van bevordering, loonsverlaging en overplaatsing

HUIS VOOR KLOKKENLUIDERS

Huis voor Klokkeluiders

- Advies
 - Informeren, adviseren en ondersteunen van werknemers
 - Verwijzen naar bestuursorganen of diensten die zijn belast met de opsporing van strafbare feiten of met het toezicht houden op de naleving van specifieke wet- en regelgeving of naar een andere meldinstantie
 - Geven van algemene voorlichting – hoe om te gaan met het vermoeden van een misstand

Huis voor Klokkenluiders

- Onderzoek
- Beoordelen of het verzoekschrift ontvankelijk is
- Instellen van een onderzoek naar
 - Het vermoeden van een misstand
 - Wijze waarop de wkg zich jegens de werknemer heeft gedragen naar aanleiding van een melding van een vermoeden van een misstand (bejegeningsonderzoek)
 - Instellen van een onderzoek naar het vermoeden van een misstand nav adviesaanvragen
 - Formuleren van algemene aanbevelingen over het omgaan met een vermoeden van een misstand

Kern van de verplichtingen

- Processen op orde
- Veilige meldprocedure
- Misstand moet in principe eerst intern gemeld worden, voordat er extern wordt gemeld
- Goede selectie aan de poort: wel of geen misstand
- Bescherming vertrouwelijkheid melder
- Huis voor Klokkeluiders als extern 'vangnet'

EU Klokkenluidersrichtlijn (EU 2019/1937)

- Omzettingsdatum 17 december 2021
- Wetsvoorstel Wet bescherming klokkenluiders
- Betere en nieuwe beschermingsmaatregelen

Voorstellen tot verbetering

- Afschaffing verplichte interne melding
 - Intern melden blijft wel de voorkeur, maar is geen n-o grond meer
- Uitbreiding benadelingsverbod naar *élke* vorm van benadeling
 - Weigeren referentie, pesten, intimideren, uitsluiting etc
 - Onder het verbod vallen ook de interne onderzoekers
- Verschuiving bewijslast
 - werkgever moet bewijzen dat benadeling geen verband houdt met de melding

Voorstellen tot verbetering (1)

- Melding misstand, maar ook melding (dreigende) schending van het Unierecht en schending van interne regels die een wettelijke basis hebben waarbij een maatschappelijk belang in het geding is
- Uitbreiding kring van beschermden: niet alleen werknemers, maar ook derden die in een werkrelatie tot de werkgever staan
 - NB: zzp'ers, stagiairs, vrijwilligers, leveranciers, aandeelhouders, sollicitanten, maar ook betrokken familieleden en collega's.

Voorstellen tot verbetering (2)

- Melder moet binnen 7 dagen ontvangstbevestiging krijgen en binnen redelijke termijn van maximaal drie maanden informatie krijgen van de werkgever over de beoordeling van zijn melding
- Meldingen moeten door wkg worden geregistreerd in een daarvoor ingericht register
- Instemming meerderheid werknemers / personeelsvertegenwoordiging
- Verbod op zwijgbedingen
- Wettelijke verankering kennis- en preventieve taak Huis voor Klokkenluiders

Kritiek van o.a. Transparency International en kamerlid Omzigt

- Definitie van een maatschappelijk belang moet uit definitie van een misstand – draagt niet bij aan een veilige meldcultuur
- Veel bredere definitie van interne regels, ook als ze niet direct zijn gegrond op een wettelijke bepaling
- Ook bescherming voor klokkenluiders als ze niet via het geëigende meldkanaal melden
- Adequaate financieel vangnet voor klokkenluiders, zowel t.a.v. rechtshulp als psychosociale hulp
- EU richtlijn vereist specifieke bescherming voor stagiaires en vrijwilligers die geen vergoeding ontvangen
- Mogelijkheid anoniem melden

II. Klokkenluiden in de kerk

Melden van misstanden in de kerk

- Op het kerkelijk erf waar de DKO van toepassing is verklaard, geldt in principe Matteüs 18:15-17
 1. Broeder gezondigd? Bestraf hem tussen u en hem alleen
 2. Wanneer hij u niet hoort, zo neem nog een of twee met u mee opdat in de mond van twee of drie getuigen alle woord besta
 3. Wanneer hij dan nog niet hoort, zo zeg het de gemeente – kerkenraad

Melden van misstanden in de kerk (1)

- Geen openbare zonde -> onderling vermaan
- Geen berouw / openbare zonde -> kerkenraad start onderzoek
- Stichting Meldpunt Seksueel Misbruik Reformatorische Kerken in kerkelijke en/of pastorale gezagsrelaties <https://www.ikmeldhet.nl/>
- Meldpunt seksueel misbruik in pastorale relaties <https://smpr.nl/>

Melden misstanden (2)

- Zij die zijn belast met de beslissing over het toepassen van een middel van kerkelijke tucht, zijn bevoegd naar aanleiding van feiten en omstandigheden die hen ter kennis zijn gekomen, of als hun van een kerkenraad of het breed moderamen van een meerdere ambtelijke vergadering een verzoek daartoe bereikt, iemands belijdenis en wandel dan wel vervulling van ambt of bediening te onderzoeken
- Als het mogelijk en redelijk is, heeft in lijn met Mattheüs 18:15-16 eerst persoonlijk aanspreken echter wel de voorkeur.
- Eerst pastorale samenspreking en vermaan

Melden misstanden (3)

- PKN heeft separate rechtsprekende colleges o.a.
 - Classicale colleges voor het opzicht
 - Classicale colleges voor visitatie
 - Classicale colleges voor bezwaren en geschillen
 - Generale college voor het opzicht
 - Generale college voor de visitatie
 - Generale college voor de ambtsontheffing

Uitgangspunt

- Bijzondere bemoeienis met iemands belijdenis en wandel of vervulling van ambt of bediening eerst plaatsvindt door ‘pastorale samenspreking en vermaan’
- Ordinantie 10-6-2 Kerkorde PKN ligt wel in de geest van Mattheüs 18

Aard van het tuchtrecht

- Grondregel kerkelijk tuchtrecht: de eer van God, het bewaren van de gemeenten, het behoud van hen die dwalen, gegrond in de barmhartigheid van Christus (ord. 10-1-1).
- Kerk gehouden tucht uit te oefenen, maar daarnaast werkt zij aan heling en herstel (zie ord. 10-6-1).

Misbruik van / in pastorale of gezagsrelatie

‘Misbruik van macht en vertrouwen door degene die in een ambt of een dienst staat, een kerkelijke functie vervult of kerkelijke bevoegdheden uitoefent, in een pastorale relatie of in een relatie die betrokkene uit hoofde van dit ambt, deze dienst, functie of bevoegdheden onderhoudt, in de vorm van seksuele handelingen of toespelingen op of uitnodigingen tot seksueel contact dan wel van ander intimiderend gedrag, alles al dan niet onder druk van geheimhouding.’ (GR 11, artikel 17).

Werkt Mattheüs 18 in de praktijk?

- In een veilige cultuur wel, maar niet
- Bij verschil in (machts)positie
- Bij gebrek aan vertrouwen
- Bij gebrek aan veiligheid
- Bij niet echt horen
- Bij onkundige aanpak

Gevaarlijke vragen

- De kerkenraad is ambtelijk wel het orgaan bij uitstek voor vermaan in barmhartigheid en liefde?
- Maar is de kerkenraad ook voldoende deskundig en in sommige gevallen objectief genoeg?
- Is er ruimte voor ‘rechtsprekende commissies’ naast een kerkenraad, zeker als het gaat om misstanden in de kerk?

III. Do's en don'ts

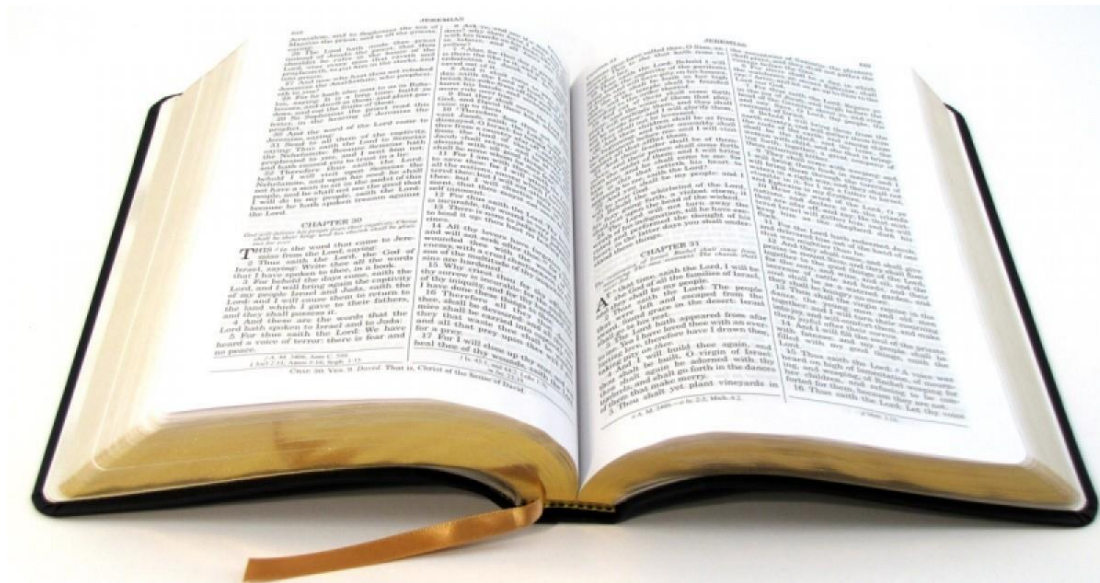
Do's

- Zorg voor procedure veilig melden
- Vertrouwenspersoon / klachtfunctionaris
- Borg bescherming van klager, slachtoffer en beklaagde
- Zorg voor objectief deskundig onderzoek
- Scheidt pastorale relatie en klachtbehandeling
- Borg de vertrouwelijkheid waar nodig
- Borg fundamentele rechtsbeginselen:
 - Fair trial
 - Elementaire beginselen van procesrecht
 - Verstrekking elementaire processtukken aan klager en beklaagde
 - Hoor- / wederhoor
 - Borg adequate rechtsbijstand en deskundige bijstand

Don'ts

- Denk niet dat de Wet bescherming klokkenluiders niet geldt voor kerken
- Neem klacht nooit in je eentje aan
- Houdt melding misbruik niet bij jezelf
- Werp je niet op als deskundige
- Verhoor niet, dat is werk van professionals
- Vermeng geen rollen pastorale begeleiding en onderzoeker
- Kies geen partij
- Weiger nooit (rechts) bijstand aan klager en beklaagde
- Laat slachtoffer of dader niet bungelen
- Wees niet traag in de klachtbehandeling
- Zwijg niet als het handelen om uitleg schreeuwt

IV. Protocollen

Protocollen

- <https://www.gergeminfo.nl/publicaties/protocol-voor-gereformeerde-gemeenten-die-geconfronteerd-worden-met-seksueel-misbruik-in-pastorale-of-kerkelijke-relaties?modal=media-viewer>
- <https://protestantsekerk.nl/download8165/Protocol%20voor%20gemeenten.pdf>
- <https://protestantsekerk.nl/download6651/Klokkenluidersregeling%20def.%20.pdf>

Ten slotte

- Jakobus 5

19 Broeders, als iemand onder u van de waarheid is afgedwaald en een ander doet hem terugkeren,

20 weet dan dat hij die een zondaar van zijn dwaalweg doet terugkeren, een ziel zal redden van de dood en een menigte van zonden zal bedekken.

- Ds D. Quant: Een heilige kerk is een veilige kerk